

**ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

ΔΙΑΛΕΞΗ ΑΡ. 2

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

ΜΕΡΟΣ Β΄

Εκτός από το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου όπως λειτουργεί στην βάση του Δικαίου της Ανάγκης και συνεχίζει τις εργασίες του πρώην Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου και Ανωτάτου Δικαστηρίου και εκτός των Επαρχιακών Δικαστηρίων και Κακουργιοδικείων, στην Κύπρο λειτουργούν εξειδικευμένα Δικαστήρια.

Για σκοπούς πληρότητας να αναφέρουμε ότι τα Επαρχιακά Δικαστήρια κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας τους σε αστικής φύσεως υποθέσεις είναι δυνατόν να λειτουργούν και σαν εξειδικευμένα Δικαστήρια στη βάση εξειδικευμένης νομοθεσίας και δικονομίας. Π.χ. ακούουν υποθέσεις που αφορούν απαλλοτριώσεις και επιτάξεις ή και ναυτικές υποθέσεις στην βάση εξειδικευμένου δικονομικού πλαισίου και νομικού καθεστώτος. Στο πλαίσιο αυτό λειτουργούν με βάση τις πρόνοιες του Νόμου 15/62 για τις απαλλοτριώσεις όπως και του Νόμου 21/62 για επιτάξεις και των Κανονισμών Ναυτοδικείου. Επιπρόσθετα ακούουν αιτήσεις για φιλανθρωπικά ιδρύματα ΚΕΦ 41 ως επίσης και για θέματα που άπτονται των εταιρειών δυνάμει του κεφαλαίου 113 ως και των Συνεταιρισμών και Εμπορικών Επωνυμιών δυνάμει του Κεφαλαίου 116.

Όμως παράλληλα εξειδικευμένα Δικαστήρια λειτουργούν στην βάση εξειδικευμένης νομοθεσίας και διορίζονται Δικαστές αυτών οι οποίοι ακούουν υποθέσεις όχι σαν Επαρχιακοί Δικαστές αλλά σαν Δικαστές του συγκεκριμένου Δικαστηρίου στο οποίο παρακάθονται για να εφαρμόσουν την εξειδικευμένη νομοθεσία. Τέτοια Δικαστήρια λειτουργούν στον τομέα του Οικογενειακού Δικαίου, στον τομέα του Ενοικιοστασίου, δηλαδή ελεγχόμενων ενοικιάσεων, στον τομέα του Εργατικού Δικαίου συμπεριλαμβανομένων και θεμάτων Ταμείων Προνοίας, αδειών κλπ ως επίσης και στο πλαίσιο εφαρμογής του Στρατιωτικού Κώδικα Στρατιωτικά Δικαστήρια. Τέλος, να υπενθυμίσουμε ότι εξακολουθούν να λειτουργούν τα Εκκλησιαστικά Δικαστήρια στην βάση του άρθρου 111 του Συντάγματος ως επίσης και του Καταστατικού της

Παναγιότατης Εκκλησίας της Κύπρου το οποίο τροποποιήθηκε πρόσφατα. Επίσης λειτουργούν Διοικητικές Αρχές που ακούουν Ιεραρχικές Προσφυγές και ενεργούν σαν Οιονεί Δικαστήρια.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ:

Όπως αναφέραμε πιο πάνω με βάση το Άρθρο 111 του Συντάγματος κάθε θέμα που είχε σχέση με τον γάμο όπως επίσης και το διαζύγιο ή τις οικογενειακές σχέσεις διαγιγνώσκεται από Οικογενειακό Δικαστήριο το οποίο στην πραγματικότητα ήταν Εκκλησιαστικό όπως λειτουργούσε δυνάμει του Άρθρου 111 (2) του Συντάγματος. Η πρόνοια αυτή τροποποιήθηκε με την πρώτη τροποποίηση του Συντάγματος Νόμο 95/89 του 1989 αφού προηγήθηκε η νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για τον εκσυγχρονισμό του Οικογενειακού Δικαίου η οποία λειτούργησε από το 1982 και έπειτα διορισθείσα από τον τότε Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Φοίβο Ν. Κληρίδη. Η Επιτροπή λειτούργησε με Πρόεδρο της τον τότε Δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου κ. Λουκή Σαββίδη και Μέλη της, τους Λιάνα Νικολάου, νυν Επίτροπο Διοίκησης και δικηγόρους τον Ανδρέα Λαδά και Δρ. Χρίστο Κληρίδη. Το έργο της η Επιτροπή συνέχισε και αποπεράτωσε με Υπουργό Δικαιοσύνης τον Δημητράκη Λιβέρα, υπέβαλε την έκθεση της και τελικά στην βάση της μετά από διάφορες τροποποιήσεις εγκρίθηκε ένα νέο πλαίσιο του Οικογενειακού Δικαίου, που είχε σαν αποτέλεσμα την θέσπιση μεταξύ άλλων του Νόμου 23/90 ο οποίος προνοεί για την ίδρυση και λειτουργία γενικότερα των Οικογενειακών Δικαστηρίων. Ο Νόμος τέθηκε σε εφαρμογή άμεσα και με βάση τον Νόμο αυτόν, όπως τροποποιήθηκε, συγκροτήθηκαν στην Κύπρο Οικογενειακά Δικαστήρια για διαζύγια που απαρτίζονται από τρεις Δικαστές όπως προβλέπεται στην σχετική υπό παράγραφο (α) της παραγράφου 2 (Α) του Άρθρου 111 του Συντάγματος και σε κάθε άλλη Δίκη από ένα Δικαστή του Οικογενειακού Δικαστηρίου. Έγινε πρόνοια στο Άρθρο 3 (2) του Νόμου ότι σε περίπτωση που η Εκκλησία δεν θα αποδεχόταν να διορίσει κληρικό πρόεδρο του Οικογενειακού Δικαστηρίου για να προεδρεύει στις Δίκες Διαζυγίου τότε το Ανώτατο Δικαστήριο διορίζει τον Πρόεδρο του Οικογενειακού Δικαστηρίου, κάτι το οποίο έγινε στην πορεία. Η Πρόνοια για συμμετοχή κληρικών στα Οικογενειακά Δικαστήρια έγινε σαν μια ύστατη προσπάθεια να συμμετάσχει και η Εκκλησία στον εκσυγχρονισμό του Δικαίου πλην όμως προσέκρουσε στην άρνηση της Εκκλησίας. Με βάση το Άρθρο 4 για κάθε Επαρχία συγκροτείται ένα Οικογενειακό Δικαστήριο υπό την αίρεση ότι το Ανώτατο Δικαστήριο μπορεί να μεταβάλει τον αριθμό και τα όρια των

Επαρχιών αυτών. Σαν αποτέλεσμα σήμερα λειτουργούν Οικογενειακά Δικαστήρια που εξυπηρετούν όλες τις Επαρχίες. Οι όροι υπηρεσίας με βάση Άρθρο 7 του Νόμου είναι οι ίδιοι με του Ανώτερου Επαρχιακού Δικαστή και Επαρχιακού Δικαστή. Με βάση το Άρθρο 10 του Νόμου ο Αρχιπρωτοκολλητής στο Ανώτατο Δικαστήριο και οι υπάλληλοι των Πρωτοκολλητείων των Επαρχιακών Δικαστηρίων ασκούν καθήκοντα γραμματείας των Οικογενειακών Δικαστηρίων. Η δικαιοδοσία των Οικογενειακών Δικαστηρίων καθορίζεται στα Άρθρα 11 – 15. Ασκούν την δικαιοδοσία τους δυνάμει του Άρθρου 111 του Συντάγματος και μεταξύ άλλων για θέματα διαζυγίου θρησκευτικών και πολιτικών γάμων. Επίσης έχουν δικαιοδοσία για θέματα οικογενειακών σχέσεων, θέματα γονικής μέριμνας, διατροφής, αναγνώρισης τέκνου, υιοθεσίας, περιουσιακών σχέσεων των κυπρίων και οποιαδήποτε γαμική ή οικογενειακή διαφορά. Προϋπότητες είναι οι διάδικοι ή ένας από αυτούς να έχουν την διαμονή τους στην Δημοκρατία παρόλον που με βάση το Ευρωπαϊκό Δίκαιο τώρα πιθανόν να επαρκεί κυπριακή υπηκοότητα των διαδίκων όπου η διαφορά αφορά κύπριους υπηκόους. Βλέπε Μιχαλιάς ν. Μιχαλιάς (2009) στο Revision Material σελ. 132.

Επίσης με βάση νομολογία του Οικογενειακού Δικαστηρίου στα θέματα περιουσιακών σχέσεων το Δικαστήριο δεν εφαρμόζει μόνο τον Νόμο (Ν) 232/91 Περί Περιουσιακών Σχέσεων των συζύγων, αλλά και τις Αρχές της Επεικειάς ιδιαίτερα σε σχέση με την ύπαρξη και ή εφαρμογή καταπιστευμάτων οποιασδήποτε μορφής. Βλέπε μεταξύ άλλων Άρθρο 14 του Περί Ρυθμίσεως των Περιουσιακών Στοιχείων των Συζύγων Νόμου (Ν) 232/91) και **re Manolis Yianguou 1999 1AAD 703, Λογγίνος ν. Λογγίνου (2000) 1B AAD 1314 και Φιλίππου ν. Φιλίππου (2003) 1 AAD 1343 και Κοζάκη ν. Κοζάκη 2003 1B AAD 1047 . Μιχαήλ ν. Γιάγκου 2001 1AAD 1643, και Μιχαήλ ν. Μιχαήλ 1999 1AAD 703.** Βλέπε σε αντίθεση Π. Γρηγορίου ν. Γρηγορίου 2001 1AAD 1461.

Η κατά τόπο αρμοδιότητα του Δικαστηρίου καθορίζεται στο Άρθρο 12 και βασίζεται στην διαμονή ενός εκ των διαδίκων. Όπου υπάρχει ανήλικο η διαμονή του ανήλικου και του Εναγομένου προσδίδει δικαιοδοσία στην Επαρχία για την οποία ιδρύθηκε το Οικογενειακό Δικαστήριο, το οποίο διατηρεί το δικαίωμα να παραπέμψει, εάν δεν είναι αρμόδιο, στο αρμόδιο κατά τόπον Οικογενειακό Δικαστήριο. Με βάση το Άρθρο 14 το εφαρμοστέο δίκαιο είναι οι πρόνοιες του Συντάγματος δηλαδή του Άρθρου 111, όπως

τροποποιήθηκε, όπως και της σχετικής νομοθεσίας στον τομέα του Οικογενειακού Δικαίου. Έχει εκδοθεί σχετικός δικονομικός θεσμός δυνάμει του Άρθρου 15 του Νόμου.

Στα Άρθρα 16 και 17 του Νόμου γίνεται πρόνοια για τις εξουσίες των Οικογενειακών Δικαστηρίων ο δε Νόμος παραπέμπει στον Περί Δικαστηρίων Νόμο στο Τέταρτο Μέρος εξομοιώνοντας με αυτό τον τρόπο στο θέμα των εξουσιών τα Οικογενειακά Δικαστήρια με τα Επαρχιακά. Πρόσθετα, με βάση το Άρθρο 17 του Περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμου τα Οικογενειακά Δικαστήρια σε περίπτωση διακοπής της συμβίωσης όπως και σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις έχουν δικαιοδοσία να παραχωρήσουν στον ένα σύζυγο την αποκλειστική χρήση της κατοικίας. Ως επίσης και παραλαβής των κινητών που του ανήκουν εκτός των απολύτως απαραίτητων για την χωριστή εγκατάσταση. Σε σχέση με τις συνεδρίες του Δικαστηρίου και την μαρτυρία/απόδειξη εφαρμόζονται κατ' αναλογίαν οι πρόνοιες που εφαρμόζονται στα Επαρχιακά Δικαστήρια. Με βάση το Άρθρο 21 του Νόμου οι Αποφάσεις των Οικογενειακών Δικαστηρίων υπόκειται σε Έφεση ενώπιον Δευτεροβάθμιου Οικογενειακού Δικαστηρίου το οποίο απαρτίζεται από τρεις Δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Το Εφετείο αυτό έχει εξουσία Δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου αλλά και Πρωτοβάθμιου σε Εφέσεις ενώπιον του. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι το Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο δεν είναι το Ανώτατο Δικαστήριο αλλά είναι ένα ξεχωριστό ειδικό Εφετείο το οποίο λειτουργεί σαν τέτοιο από αποφάσεις των Οικογενειακών Δικαστηρίων. Συνεπώς, Εφέσεις ενώπιον του δεν καταχωρούνται στο Ανώτατο Δικαστήριο αλλά στο Δευτεροβάθμιο Οικογενειακό Δικαστήριο έστω και εάν το Πρωτοκολλητήριο του Ανωτάτου Δικαστηρίου παρέχει υπηρεσίες και έστω και αν οι Δικαστές του δευτεροβάθμιου Οικογενειακού Δικαστηρίου προέρχονται από την Οικογένεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Τέλος, να επισημάνουμε ότι λειτουργούν στην Κύπρο και Οικογενειακά Δικαστήρια για τις θρησκευτικές ομάδες. Ο νόμος τέθηκε σε ισχύ από 1/1/1990.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΩΝ:

Τα Δικαστήρια αυτά λειτουργούν σήμερα δυνάμει του Περί Ενοικιοστασίου Νόμου 23/1983. Ο Νόμος αυτός τροποποιεί κωδικοποιεί και ενσωματώνει προηγούμενους Περί Ενοικιοστασίου Νόμους. Ιδιαίτερα τον Νόμο 36 του 1975 ο οποίος καταργήθηκε από τον νόμο 23 /1983. Όσον αφορά το δικονομικό πλαίσιο το Δικαστήριο λειτουργεί στην βάση Κανονισμών που θεσπίστηκαν από το Ανώτατο Δικαστήριο οι οποίοι παραπέμπουν, όπου δεν γίνεται πρόνοια στην κατ' αναλογία εφαρμογή των Κανόνων Περί Πολιτικής Δικονομίας. Βλέπε Άρθρο 31 του Νόμου.

Στα Δικαστήρια Ελέγχου Ενοικιάσεων, παρόλο ότι εφαρμόζεται το Δίκαιο της Απόδειξης παραδοσιακά εφαρμόζεται με κάποια χαλαρότητα ενόψει της φύσης του Δικαστηρίου το οποίο δύναται να δεχθεί μαρτυρία και να την αξιολογήσει ανεξάρτητα με το ότι με βάση το Δίκαιο της Απόδειξης δεν θα ήταν αποδεκτή η μαρτυρία αυτή ενώπιον Δικαστηρίου που επιλύει αστικές διαφορές όπως Επαρχιακού Δικαστηρίου.

Με βάση το Άρθρο 4 καθιερώνονται Δικαστήρια Ελέγχου Ενοικιάσεων ο αριθμός των οποίων δεν υπερβαίνει τα τρία. Κάθε Δικαστήριο απαρτίζεται από έναν Πρόεδρο και δυο άλλα Μέλη οι οποίοι διορίζονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Τα δυο Μέλη αυτά διορίζονται από κατάλογο ο οποίος συμπεριλαμβάνει εκπροσώπηση των συμφερόντων των ιδιοκτητών και των ενοικιαστών. Τα Δικαστήρια Ελέγχου Ενοικιάσεων είναι τριμελή και εκπροσωπούνται σε αυτά τα συμφέροντα εξίσου από τα δυο Μέλη, εκτός του Προέδρου, των Ιδιοκτητών και των Ενοικιαστών. Δημιουργείται Γραμματεία παρά τω Δικαστηρίω σε κάθε Επαρχία η οποία διαθέτει Γραμματέα και Μέλη Προσωπικού. Σύμφωνα με το Άρθρο 5 η εκδίκαση είναι συνοπτική και όπως αναφέραμε πιο πάνω το «Δικαστήριο δεν δεσμεύεται υπό του εκάστοτε ισχύοντος δικαίου της αποδείξεως». Το Δικαστήριο επιλαμβάνεται θεμάτων που αφορούν τον καθορισμό ενοικίων κατοικιών και καταστημάτων θεσμίου ενοικιαστή, δηλαδή ενοικιαστή σε περιοχές όπου ισχύει ο Περί Ενοικιοστασίου Νόμος (σε όλες τις πόλεις και δήμους ισχύει). Θέσμιος ενοικιαστής σύμφωνα με το Άρθρο 2 του Νόμου είναι ο ενοικιαστής ακινήτου η ενοικίαση του οποίου έχει λήξει ή τερματισθεί αλλά εξακολουθεί τούτος να κατέχει το ακίνητο. Το Υπουργικό Συμβούλιο δημοσιεύει Διάταγμα στην Επίσημο Εφημερίδα της Δημοκρατίας με το οποίο κηρύττει οποιαδήποτε περιοχή στην Κύπρο

από καιρού εις καιρόν σαν ελεγχόμενη και καθορίζει σε αυτό τα ακίνητα ουσιαστικά επί των οποίων εντός της περιοχής εφαρμόζεται το εν λόγω Διάταγμα. Βλέπε Άρθρο 2 (β) (3) του Νόμου. Εκτός από θέματα ενοικίου το Δικαστήριο επιλαμβάνεται και θεμάτων ανάκτηση κατοχής. Με βάση το Άρθρο 11 του Νόμου η ανάκτηση κατοχής περιορίζεται σε συγκεκριμένες μόνο περιπτώσεις όπως π.χ. όπου υπάρχει παράλειψη καταβολής οποιουδήποτε ενοικίου ή όπου το ακίνητο έχει υποστεί ζημία λόγω καταστρεπτικών πράξεων ή σοβαρής αμέλειας του Ενοικιαστή ή που υπάρχει διαγωγή που αποτελεί οχληρία ή παράβαση όρου Περί υπενοικίασης ή που απαιτείται λογικά από τον ιδιοκτήτη ή για σκοπούς κατεδάφισης ή κατεδάφισης και επαναδοικοδόμησης. Βεβαίως μπαίνουν αυτές οι προϋποθέσεις τόσο διαδικαστικής όσο και ουσιαστικής μορφής με στόχο για κοινωνικοοικονομικούς σκοπούς να διαφυλάσσεται και διασφαλίζεται η κατοχή του ακινήτου από τον ενοικιαστή έστω και αν η ενοικίαση έχει λήξει ή τερματιστεί. Ο νόμος κρίθηκε παλαιότερα συνταγματικός αλλά παραμένει θέμα κατά πόσο με την εφαρμογή σήμερα και την νομολογία έκτοτε της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ο περιορισμός στις εξώσεις και ή τα ενοίκια είναι δυνατόν να συνεχίσει. Το Δικαστήριο Ελέγχου Ενοικιάσεων έχει δικαιοδοσία, επίσης να αναθεωρεί Διατάγματα του ως επίσης και να τιμωρεί για παρακοή αλλά και να παραχωρεί νέα ενοικίαση, ως και δικαιοδοσία να επιβάλλει όρους επί παντός Διατάγματος.

Σύμφωνα με το Άρθρο 7 του Νόμου οποιαδήποτε Απόφαση του Δικαστηρίου υπόκειται εντός 42 ημερών από την έκδοση της σε Έφεση ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Η πρόνοια αυτή ισχύει από το 1999. Το Δικαστήριο έχει δικαίωμα να επιδικάζει εμπορική εύνοια (αέρα) προς όφελος ενοικιαστή ο οποίος θα την απολέσει σε περίπτωση έξωσης του. Στο Μέρος V γίνεται πρόνοια για προσωρινές διατάξεις για εκτοπισθέντες και δισπραγούσες και απροσπέλαστους περιοχές. Όσον αφορά την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου για την έκδοση προσωρινών Διαταγμάτων ή και άλλων εξουσιών του Δικαστηρίου, το Δικαστήριο Ελέγχου Ενοικιάσεων εφαρμόζει κατ' αναλογίαν τις πρόνοιες του Περί Δικαστηρίων Νόμου.

ΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ:

Για θέματα Εργατικού Δικαίου δικαιοδοσία έχουν δυο Δικαστήρια. Το Επαρχιακό Δικαστήριο όπου η Απαίτηση αφορά αποζημιώσεις για παράνομο τερματισμό απασχόλησης και η διεκδικούμενη απαίτηση είναι για μελλοντική απώλεια απολαβών για

περίοδο πέραν των δυο ετών. Για αποζημιώσεις μέχρι απώλεια απολαβών 2 ετών αποκλειστική αρμοδιότητα έχει το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών. Το Ανώτατο Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει αυστηρά τις πρόνοιες της εργατικής νομοθεσίας, με πάγια νομολογία του ότι, εκτός όπου υπάρχει ρητή πρόνοια για εργοδότηση μέχρι συγκεκριμένο όριο ηλικίας σε γραπτή ή προφορική σύμβαση η οποία αποδεικνύεται, κάθε άλλη σύμβαση μπορεί να τερματισθεί με λογική προειδοποίηση η οποία για πολύ παλαιούς υπαλλήλους δυνατόν να γίνει με προειδοποίηση των 12 μηνών. Σαν αποτέλεσμα η συντριπτική πλειοψηφία των υποθέσεων για ισχυριζόμενο παράνομο τερματισμό των υπηρεσιών εκδικάζονται στο Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών, το οποίο λειτουργεί στην βάση των προνοιών του Περί Ετησίων Αδειών Μετ' Απολαβών Νόμου 8/1967, ο οποίος τροποποιήθηκε αρκετές φορές μέχρι σήμερα. Το Μέρος IV του Νόμου προνοεί για την εγκαθίδρυση Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών. Στο Άρθρο 12 του Νόμου το οποίο είναι εκτενές καθορίζεται κάθε σχετικό θέμα ως και η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. Συνοπτικά το Δικαστήριο επιλαμβάνεται κάθε εργατικής διαφοράς και παντός παρεμπόπτοντος ή συμπληρωματικού θέματος, ως επίσης και θεμάτων που εγείρονται από την σύμβαση εργασίας, όπως ετήσιες άδειες δεδουλευμένο ημερομίσθια, φιλοδώρημα, 13 μισθό κλπ. Στην δικαιοδοσία επίσης του Δικαστηρίου αυτού παραπέμπονται και διαφορές δυνάμει άλλων Νόμων της εργατικής νομοθεσίας όπως π.χ. του Νόμου ο Περί Εργοδοτούμενων Με Εργασία Ορισμένου Χρόνου (Απαγόρευση Δυσμενούς Μεταχείρισης) Νόμος 98 (1)/2003, σε σχέση με συμβασιούχους υπαλλήλους του Δημοσίου ή και άλλους με συμβάσεις ληξιπρόθεσμες οι οποίες καθίστανται αορίστου διάρκειας ή του Νόμου για Ταμεία Προνοίας Ν. 44/81.

Το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών έχει ένα Πρόεδρο ή Δικαστή και δυο άλλα Μέλη που αντιπροσωπεύουν την εργοδοτική και εργατική πλευρά. Ο Πρόεδρος και Δικαστές διορίζονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Η αντιμισθία και οι όροι υπηρεσίας του Προέδρου είναι οι εφαρμοζόμενοι στον Ανώτερο Επαρχιακό Δικαστή και τον Δικαστή. Τα άλλα Μέλη αντλούνται από κατάλογο και διορίζονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο για διετία. Η έδρα του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών είναι η Λευκωσία αλλά υπάρχει δυνατότητα με βάση το Άρθρο 12(10) το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών να λειτουργεί και σε άλλες Επαρχίες. Το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών που λειτουργεί σε άλλες επαρχίες επιλαμβάνεται υποθέσεων όταν η διαφορά έχει ανακύψει εντός της εν λόγω Επαρχίας ή αν ο αιτητής σε περίπτωση που δεν υπάρχει το στοιχείο αυτό έχει την συνήθη ή μόνιμη κατοικία του στην Επαρχία. Η αίτηση στο

Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών υποβάλλεται εντός 12 μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία ανέκυψε το δικαίωμα ή εντός εννέα μηνών από την απάντηση του ταμείου για πλεονάζων προσωπικό. Σύμφωνα με το Άρθρο 11(12) η διαδικασία είναι συνοπτική και διέπεται από δικονομικούς θεσμούς που έχουν εκδοθεί από το Ανώτατο Δικαστήριο. Το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από τους κανόνες απόδειξης. Οποιαδήποτε Απόφαση του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών υπόκειται σε Έφεση στο Ανώτατο Δικαστήριο εντός 42 ημερών. Περαιτέρω με βάση την προσθήκη του Άρθρου 12(α) από το 2001 κάθε απόφαση του Δικαστηρίου φέρει τόκο ανάλογα με αυτό που προβλέπεται στο Περί Δικαστηρίων Νόμο, από την ημερομηνία καταχώρησης της αίτησης ή στις περιπτώσεις πλεονασμού από την 184^η ημέρα απόλυσης. Διορίζεται πρωτοκολλητής με υπαλλήλους με έδρα του Δικαστηρίου την Λευκωσία, όπως αναφέραμε πιο πάνω. Ως επί το πλείστον η πρακτική απέδειξε ότι το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών λειτουργεί ικανοποιητικά και εκδίδει αποφάσεις ακολουθώντας την Νομολογία του ίδιου του Δικαστηρίου ως και την Νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου αλλά και νομολογία αγγλικών Δικαστηρίων στον τομέα του αγγλικού Εργατικού Δικαίου. Η διεκπεραίωση των υποθέσεων είναι συντομότερα αυτής στα Επαρχιακά Δικαστήρια.

ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΟ:

Σαν αποτέλεσμα των δικαιοδικών ταραχών κατέστη αναγκαία η σύσταση της Εθνικής Φρουράς. Η Κυπριακή Δημοκρατία τελούσε υπό απειλήν εισβολής και αντιμετώπιζε επίσης εσωτερικό κίνδυνο, λόγω των δικαιοδικών ταραχών που ξέσπασαν τον Δεκέμβριο του 1963. Αναπόφευκτα, με την δημιουργία Εθνικής Φρουράς προέκυψε σαφώς και η αναγκαιότητα θέσπισης Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα και Δικονομίας. Προφανώς χρησιμοποιήθηκε το ελληνικό πρότυπο. Ο Ποινικός Κώδικας είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα στο, Περί Εθνικής Φρουράς Νόμο 20/1964. Ο Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας και Δικονομία θεσπίστηκαν με τον Νόμο 40 του 1964. Το 14^ο μέρος του Νόμου καλύπτει τον οργανισμό των Δικαστηρίων και την Δικονομία. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο Άρθρο 102 «η ποινική δικαιοσύνη εν των στρατών απονέμεται: –

A Υπό του Στρατιωτικού Δικαστηρίου ως Πρωτοβαθμίου.

B. Υπό του Ανωτάτου Δικαστηρίου ως Δευτεροβαθμίου»

Με το Άρθρο 103 του Νόμου καθιερύεται Στρατιωτικό Δικαστήριο και ασκεί καθ' άπασα στην Κύπρο την δικαιοδοσία του. Το Στρατιωτικό Δικαστήριο συνεδριάζει στην Λευκωσία αλλά, και σε Επαρχιακά Δικαστήρια στις άλλες πόλεις. Δυνάμει του Άρθρου 104 το Στρατιωτικό Δικαστήριο σύγκεται εκ του Προέδρου ή του Αναπληρωτού Προέδρου και δυο Στρατοδικών απάντων διοριζομένων υπό του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με το Άρθρο 104 (Α) του Νόμου ο Πρόεδρος πρέπει αν κατέχει τα προσόντα του Ανώτερου Επαρχιακού Δικαστή και ο Αναπληρωτής του Επαρχιακού Δικαστή. Ο Πρόεδρος φέρει *virtute officio* το βαθμό του Υποστράτηγου και Ταξίαρχου αντίστοιχα.

Οι Στρατοδικές ορίζονται από τον Πρόεδρο του Στρατοδικείου με βάση κατάλογο Στρατοδικών που ετοιμάζει το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Περαιτέρω, σύμφωνα με το Άρθρο 105 διορίζονται υπάλληλοι τα καθήκοντα και οι εξουσίες των οποίων καθορίζονται από διαδικαστικό κανονισμό του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Είναι αμφίβολο κατά την γνώμη μου κατά πόσο το Ανώτατο Δικαστήριο κέκτηται αρμοδιότητας με διαδικαστικό κανονισμό να καθορίζει καθήκοντα υπαλλήλου. Πολύ πιθανόν τούτο να αντίκειται προς το Σύνταγμα. Συμφώνως του Άρθρου 106 καθήκοντα Στρατιωτικών Εισαγγελέων εκτελούν νομικοί λειτουργοί της νομικής υπηρεσίας αλλά ο Γενικός Εισαγγελέας εξουσιοδοτεί αξιωματικούς λοχαγούς και άνω με νομική κατάρτιση που είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο δικηγόρων να εκτελούν χρέη και καθήκοντα Στρατιωτικού Εισαγγελέα.

Γίνεται πρόνοια στο Άρθρο 107 ανάλογα με τον βαθμό του κατηγορουμένου, για το βαθμό του Προέδρου και Στρατοδικών. Η δικαιοδοσία και αρμοδιότητα των Στρατιωτικών Δικαστηρίων επεξηγείται και αναλύεται λεπτομερώς στο Άρθρο 112. Βασικά, το Στρατιωτικό Δικαστήριο δικάζει περί αδικημάτων και όχι για αποζημιώσεις που προκύπτουν από τα αδικήματα.

Στην αρμοδιότητα του Στρατιωτικού Δικαστηρίου υπάγονται αδικήματα τα οποία διαπράττονται από στρατιωτικούς αιχμάλωτους πολέμου, λιποτάκτες, εν αδεία διατελούντες στρατιωτικούς μέχρι δυο μήνες, και στρατεύσιμους.

Σημασίας είναι η πρόνοια του Άρθρου 112 (2)(3) το οποίο προνοεί:

«Κατ' εξαίρεση, υπάγονται εις την αρμοδιότητα του Στρατιωτικού Δικαστηρίου ιδιώται εφόσον δια του παρόντος νόμου ή άλλου ειδικού νόμου ούτως ορίζεται.»

Σύμφωνα με το Άρθρο 113 γίνονται εξαιρέσεις στο Άρθρο 112. Εξαιρούνται από την αρμοδιότητα του Στρατιωτικού Δικαστηρίου και δικάζονται από τα κοινά Ποινικά Δικαστήρια οι παραβάσεις Νόμων Περί Εκλογών, η πειρατεία και ναυταπάτη, οι παραβάσεις των τελωνειακών, δασικών και φορολογικών Νόμων, των Νόμων Περί Ναρκωτικών και Θήρας και πάσα υπό τον κοινό Ποινικό Νόμο, αξιόποινος πράξεις η οποία διαπράττεται κατά μελών των δυνάμεων ασφαλείας ή κατά την εκτέλεση αστυνομικών καθηκόντων αυτών. Επίσης, εξαιρούνται παραβάσεις τροχαίας εφόσον ο στρατιωτικός δεν ετέλη σε διατεταγμένη υπηρεσία και το όχημα του δεν ανήκε εις την στρατιωτική υπηρεσία. Επίσης εξαιρούνται αδικήματα περιφρόνησης κοινού Ποινικού Δικαστηρίου, διαπραπτόμενα στο ακροατήριο.

Τέλος, να σημειωθεί επίσης ότι σύμφωνα με το Άρθρο 114 όπου υπάρχει συμμετοχή στρατιωτικών και ιδιωτών τότε άπαντες υπάγονται στα κοινά Δικαστήρια. Εκτός εάν το αδίκημα αφορά το, στρατιωτικό Ποινικό Νόμον οπότε γίνεται διαχωρισμός των στρατιωτικών από τους ιδιώτες. Όπου υπάρχει αμφισβήτηση αρμοδιότητας μεταξύ στρατοδικείου και Ποινικού Δικαστηρίου το θέμα επιλύει το Ανώτατο Δικαστήριο. Οι πρόνοιες των Άρθρων 116 και έπειτα αφορούν την δικονομία.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ:

Σε σχέση με τα Εκκλησιαστικά Δικαστήρια, το θέμα όπως είδαμε διέπεται από το Άρθρο 111 του Συντάγματος όπως τροποποιήθηκε και το καταστατικό της Αγιότατης Εκκλησίας της Κύπρου του 1999, μέχρι πρόσφατα οπότε και τροποποιήθηκε. Με βάση το Άρθρο 236 του εν λόγω καταστατικού ιδρύονται Εκκλησιαστικά Δικαστήρια Οικογενειακού Δικαίου τα οποία διακρίνονται σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δηλαδή Εφετεία. Ο Πρόεδρος του πρωτοβάθμιου είναι πάντοτε αξιωματούχος κληρικός και αν είναι δυνατόν κάτοχος πτυχίου νομικής, Άρθρο 240. Απαρτίζονται δυνάμει του Άρθρου 239 από ένα Πρόεδρο και 2 Παρέδρους. Το Εφετείο λειτουργεί σε κάθε Επισκοπική περιφέρεια, Άρθρο 236 και απαρτίζεται σύμφωνα με το Άρθρο 247 από ένα Πρόεδρο και 2 Παρέδρους. Σύμφωνα με το Άρθρο 248 ο Πρόεδρος του Εφετείου είναι πάντοτε ο οικείος Επίσκοπος ή ο βοηθός και οι Παρέδροι είναι κληρικοί απόφοιτοι, αν είναι δυνατόν Θεολογικής ή Νομικής Σχολής. Στα Άρθρα 260 και έπειτα έως 267 καθορίζεται η

αρμοδιότητα του Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου και τα επόμενα Άρθρα αφορούν την διαδικασία ως και τις Εφέσεις μέχρι το Άρθρο 355.

Η λειτουργία των Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων και οι αποφάσεις τους για θέματα διαζυγίου, αλλά και άλλα συναφή δεν δεσμεύουν την πολιτεία. Όπως είδαμε με βάση την Πρώτη Τροποποίηση του Συντάγματος το 1989, θέματα πλέον διαζυγίου αφορούν αποκλειστικά την πολιτεία και τα Οικογενειακά Δικαστήρια των οποίων και μόνον οι αποφάσεις αναγνωρίζονται από την πολιτεία. Στην πράξη, για να καταχωρηθεί Αίτηση Διαζυγίου με βάση τις πρόνοιες της Νομοθεσίας βλέπε Ν 22/90 επιδίδεται γνωστοποίηση προς τον οικείο Επίσκοπο της πρόθεσης καταχώρησης Αίτησης Διαζυγίου με στόχο να εμπλακεί η Εκκλησία σε απόπειρα συνδιαλλαγής. Μετά την πάροδο τριμήνου προθεσμίας, χωρεί Αίτηση Διαζυγίου στο Εκκλησιαστικό Δικαστήριο. Εκκλησιαστικό διαζύγιο επιδιώκεται να εκδοθεί στις περιπτώσεις που είναι επιθυμία των διαδίκων να τελέσουν μελλοντικά θρησκευτικό γάμο με δεδομένο ότι η εκκλησία αρνήθηκε να συμμετάσχει στα Οικογενειακά Δικαστήρια και να αποδεχθεί την δικαιοδοσία τους για έκδοση διαζυγίου.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ:

Αποκλειστική αρμοδιότητα για εφαρμογή του Διοικητικού Δικαίου και για ακύρωση πράξεων και ή παραλείψεων της διοίκησης έχει το Ανώτατο Δικαστήριο δυνάμει του Άρθρου 146 του Συντάγματος και του Άρθρου 29. Όμως, οιοσδήποτε Διοικητικά Δικαστήρια λειτουργούν για φορολογικά θέματα όπως και για αναθεώρηση κατακύρωσης προσφορών από το Δημόσιο. Το καθεστώς τους δεν είναι ακριβώς καθεστώς Διοικητικού Δικαστηρίου, αλλά Αναθεωρητικής ουσιαστικά Αρχής. Με λίγα λόγια μέσα στο πλαίσιο μορφής διοικητικής προσφυγής εξετάζουν αποφάσεις φορολογικών αρχών και ή αποφάσεων της Αναθέτουσας Αρχής στον τομέα των προσφορών. Από τις αποφάσεις εντός 75 ημερών δύναται να καταχωρηθεί Προσφυγή στο Ανώτατο Δικαστήριο δυνάμει του Άρθρου 146 του Συντάγματος. Σχετικές είναι οι πρόνοιες του Περί Σύναψης Συμβάσεων (προμήθειες, έργα και υπηρεσίες) Νόμου 101(1) του 2003 ως και για τα φορολογικά θέματα που καλύπτονται από το Εφοριακό Συμβούλιο οι πρόνοιες του Περί Βεβαιώσεως και Εισπράξεως Φόρων Νόμου 4/78. Σε σχέση με τις προσφορές, το μέρος IV ΤΟΥ νόμου 101(1)/2003 προνοεί για την καθίδρυση Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών η οποία με βάση το Άρθρο 155 εξετάζει Ιεραρχικές Προσφυγές εναντίον

πράξεων ή αποφάσεων της Αναθέτουσας Αρχής. Στο Άρθρο 56 γίνεται λεπτομερής πρόνοια για την Προσφυγή και την διαδικασία κατά της απόφασης της Αναθέτουσας Αρχής και στο Άρθρο 60 προνοείται ότι «αν ο ενδιαφερόμενος θεωρεί τον εαυτό του αδικημένο από την απόφαση της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών δικαιούται να ασκήσει Προσφυγή στο Ανώτατο Δικαστήριο σύμφωνα με το Άρθρο 146 του Συντάγματος, η Αναθεωρητική Αρχή έχει λειτουργήσει με αρκετή επιτυχία έχει δε πλούσια νομολογία η οποία δημοσιεύεται στο διαδίκτυο. Πρόσφατα έχουν διατυπωθεί παράπονα για καθυστέρηση στην διεκπεραίωση υποθέσεων αλλά είναι δίκαιο να αναφέρουμε ότι εναντίον σχεδόν κάθε απόφασης Αναθέτουσας Αρχής καταχωρείται Ιεραρχική Προσφυγή και, πλέον, έχει καθιερωθεί η πρακτική της άσκησης της Ιεραρχικής Προσφυγής και στην συνέχεια του ένδικου μέτρου Προσφυγής στο Ανώτατο Δικαστήριο. Σε αρκετές περιπτώσεις, το θέμα επιλύεται και τελειώνει στο στάδιο της Αναθεωρητικής Αρχής προσφορών. Έχουν γίνει προτάσεις για βελτίωση των όρων λειτουργίας της Αρχής ή και δημιουργίας περαιτέρω διαδικασιών για απάβλυνση του προβλήματος ιδιαίτερα για τις περιπτώσεις πολλών εκατομμυρίων και μεγάλων έργων η εκτέλεσης των οποίων καθυστερεί πολλές φορές για χρόνια μέχρι περάτωσης των διαδικασιών ενώπιον της Αναθεωρητικής Αρχής και στην συνέχεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Όμως, το φαινόμενο αυτό θα έλεγα ότι είναι «παγκόσμιο». Δυνάμει σχετικών προνοιών του Νόμου 4/78, και συγκεκριμένα του Άρθρου 4 (α) το οποίο εισήχθη το 1999, καθιερύεται Εφοριακό Συμβούλιο με αρμοδιότητα την εξέταση Ιεραρχικών Προσφυγών εναντίον αποφάσεων του Διευθυντή του Τμήματος Εσωτερικών Προσόδων και ή λειτουργιών του. Σύμφωνα με το Άρθρο 20 του Νόμου, οποιοδήποτε πρόσωπο θεωρεί τον εαυτό αδικημένο από την φορολογία που του επιβλήθηκε έχει επιλογή, είτε να ασκήσει προσφυγή στο Ανώτατο Δικαστήριο, σύμφωνα με το Άρθρο 146 του Συντάγματος, ή να ασκήσει Ιεραρχική Προσφυγή στο Εφοριακό Συμβούλιο εναντίον της Απόφασης εντός 45 ημερών. Για να επιληφθεί της Προσφυγής το Εφοριακό Συμβούλιο, προηγείται καταβολή του μη αμφισβητούμενου μέρους του φόρου. Μετά την εξέταση της Ιεραρχικής Προσφυγής σε Ακρόαση που προηγείται και αφού ακούσει τις απόψεις του Αιτητή και του Διευθυντή ή του αντιπροσώπου των, το Εφοριακό Συμβούλιο αποφασίζει επί του θέματος. Με βάση το Άρθρο 21 του Νόμου, οποιοδήποτε πρόσωπο θεωρεί τον εαυτό του αδικημένο μπορεί στην συνέχεια να προσφύγει στο Ανώτατο Δικαστήριο κατά της απόφασης του Εφοριακού Συμβουλίου. Η σύσταση και λειτουργία του Εφοριακού Συμβουλίου καθορίζονται σε κανονισμούς που έχει εκδώσει το Υπουργικό Συμβούλιο. Το Εφοριακό Συμβούλιο επιλαμβάνεται μεταξύ άλλων αποφάσεων για άμεσους φόρους

δεν ασχολείται με θέματα που αφορούν το ΦΠΑ. Δεδομένου ότι ο ΦΠΑ καθορίζεται με τις πρόνοιες άλλης νομοθεσίας και την διαχείριση του οποίου έχει το τμήμα τελωνείων.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Η Οργάνωση των Δικαστηρίων στην Κύπρο ξεκίνησε από την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ανωτάτου Δικαστηρίου και Επαρχιακών Δικαστηρίων για να συμπυχθεί αργότερα, όπως είδαμε πιο πάνω, ενόψει του δικαίου της Ανάγκης σε ενιαίο Ανώτατο Δικαστήριο και Επαρχιακά Δικαστήρια. Λόγω των αναγκών που προέκυψαν με την θέσπιση εξειδικευμένων νομοθετημάτων εγκαθιδρύθηκαν και εξειδικευμένα Δικαστήρια σε εξειδικευμένους τομείς. Εκ των πραγμάτων, και στην πορεία, κατέστη αναγκαίο να διευρυνθεί η οργάνωση των δικαστηρίων.

Παρόλον, τούτο, η Κύπρος αντιμετωπίζει όπως και οι περισσότερες ίσως Ευρωπαϊκές χώρες πρόβλημα καθυστέρησεων στην απονομή της Δικαιοσύνης. Έχουν ασφαλώς ληφθεί μέτρα προς την κατεύθυνση βελτίωσης της όλης κατάστασης, όχι όμως προς την οριστική επίλυση του θέματος. Είναι ανάγκη το θέμα να αντιμετωπιστεί σφαιρικά και προφανώς θα ήταν χρήσιμο για τον σκοπό αυτόν να εισαχθεί στην Κύπρο ο θεσμός μόνιμης Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής η οποία να απαρτίζεται από νομομαθείς οι οποίοι να εξετάζουν από καιρού εις καιρόν θέματα που αφορούν την δυσλειτουργία στον τομέα απονομής της δικαιοσύνης με στόχο την έκδοση διαρκών εκθέσεων έτσι που να υπάρχει μια διαρκής προσπάθεια ανανέωσης και βελτίωσης της οργάνωσης των δικαστηρίων. Δεν διαφεύγει της προσοχής μας ότι τα ποσά τα οποία διατίθενται ετήσια στον εκάστοτε προϋπολογισμό για θέματα δικαιοσύνης δεν επαρκούν. Παρόλον ότι η δικαιοσύνη με τα λίγα μέσα που διαθέτει κατάφερε στην Κύπρο να επιτελέσει ένα αρκετά αξιόλογο έργο, σίγουρα θα μπορούσε να πετύχει ακόμα περισσότερα εάν και εφόσον υπήρχαν συγκεκριμένες και έγκυρες προτάσεις σε διαρκή βάση και αυτές υλοποιούντο με την διάθεση των απαραίτητων όρων για τον σκοπό αυτόν.

Δρ. Χρίστος Κληρίδης

11.10.2011